

Satranç

A y b a r K a r a ç a y

ŞAH VE MAT BAY SPOCK!

Frank: Hmm... Her neyse, Vezir alır Piyade, hah...Pekala?

HAL: (Hiç durmaksızın) Fil alır At Piyadesi.

Frank: Ah, güzel hamle...Ee... Kale, Şah Bir'e

HAL: Afedersin Frank, sanırım gözden kaçırdın. Vezir Fil Üç'e gider, Fil Vezir'i alır, At Fil'i alır, mat.

Frank: Ah, evet, haklısın. Terk ediyorum.

HAL: Zevkli oyun için teşekkürler.

Frank: Evet, ben teşekkür ederim.

Frank Poole-HAL 9000 (C86) Discovery I

1.e4 e5 2.Af3 Ac6 3.Fb5 a6
4.Fa4 Af6 5.0-0 Fe7 6.Ve2 b5
7.Fb3 0-0 8.c3 d5 9.exd5 Axd5
10.Axe5 Af4 11.Ve4 Axe5
12.Vxa8 Vd3 13.Fd1 Fh3 diya-
gram 14.Vxa6 Fxg2 15.Ke1 Vf3
16.Fxf3 Axf3 0-1

Girişteki diyalog, film karesi ve diyaagramdaki konum Stanley Kubrick'in ünlü "2001: A Space

Odyssey" filminden. Çok tartışılan ve üzerine çok sayıda makale yazılan bir kült. "HAL"ın açılımı dahi uzun tartışmalara neden olmuştu: "IBM'in harflerini alfabe birer geri kaydırın"; "Highly Advanced Lifeform"; "Heuristically programmed ALgorithmic computer" vs.

Astronot Frank Poole ve süperbilgisayar Hal 9000, Jüpiter'e yaptıkları yolculuk sırasında satranç oynuyorlar. Yukarıdaki notasyonsa, aslında 1913 yılında Roesch ve Schalge arasında Hamburg'da oynanan oyuna ait. Notasyonumuz cebirsel; ama Frank ve Hal eskiden kullanılan tasvirî notasyonu kullanıyorlar. Cebirsel ya da tasvirî ne olursa olsun elbette bir süperbilgisayarın notasyonda hata yapmaması gerekir. Ama filmde Kubrick'in gözünden kaçan ufak bir hata, satrançseverlerce hemen yakalanmış. 16...Vf3 ya da tasvirî notasyonla 16...V-F6 hamlesi için Hal "Vezir Fil Üç'e" diyor ki doğrusu "Vezir Fil Altı'ya" olmalıydı.

Sinema filmlerinde tanınmış satranç partilerinin yer alması görülmedik şey değil. Ama bu amaçla seçilen oyunlar arasında en güzeli "From Russia With Love" filminde kullanılan olsa gerek. Karelerde şampiyon Kronsteen rolündeki Vladék Sheybal, Spassky'nin 1960 SSCB Şampiyonasında beyazlarla Bronstein'a karşı yaptığı unutulmaz hamleleri tekrarlıyor.

Spassky,B - Bronstein,D (C36)

27. SSCB Şampiyonası, Leningrad 1960

1.e4 e5 2.f4 exf4 3.Af3 d5 4.exd5 Fd6 5.Ac3?! [5.Fb5! Fd7 6.Fxd7 Axd7 7.0-0 Ae7 8.c4 0-0 9.d4 b6 10.Ac3 Ag6 11.Vd3 Af6 12.Fd2 Vd7 13.Kae1 Kae8 14.a3 a5 15.Ab5+/- Gurgenidze-Radovici, Tiflis 1960] 5...Ae7 6.d4 0-0 7.Fd3 Ad7?! [7...Ff5!?] 8.0-0 h6? [8...Af6! 9.Ae5 Afxd5 10.Axd5 Axd5 11.Fxf4 Axf4 12.Kxf4 Vg5!=-; 8...Ag6!?

9.Ae4 Af6 10.Axd6 Vxd6 11.c4 Fg4∞] 9.Ae4! Axd5 10.c4 Ae3 11.Fxe3 fxe3 12.c5 Fe7 13.Fc2! [13.Ve2 Af6 14.Vxe3 Ad5∞] 13...Ke8 14.Vd3 e2? [14...Af8!] 15.Ad6! [15.Kf2!+/-] 15...Af8?! [15...Fxd6! 16.Vh7 Şf8 17.cxd6 A] 17...cxd6? 18.Kf2 Af6 19.Vh8 Ag8 (19...Şe7 20.Kxe2 Fe6 21.Vxg7+) 20.Fh7+; B) 17...exf1V 18.Kxf1 cxd6 19.Vh8 Şe7 20.Ke1 Ae5 21.Vxg7=∞ Kg8! 22.Vxh6 Vb6! 23.Şh1 Fe6 24.dxe5 d5=] 16.Axf7 exf1V 17.Kxf1 Ff5 [17...Şxf7 18.Ae5 Şg8 19.Vh7! Axh7 20.Fb3 Şh8 21.Ag6; 17...Vd5! 18.Fb3! (18.A3e5? Fxc5 19.Axh6 gxh6 20.Fb3 Kxe5∞) 18...Vxf7! 19.Fxf7 Şxf7 20.Vc4 Şg6 21.Vg8! Ff6 (21...Fe6 22.Ae5 Şh5 23.Vxg7+) 22.Ae5 Fxe5 23.Vf7 Şh7 24.Vxe8 Fxd4 25.Şh1 Ag6 26.Kd1 Fxc5 27.Kd8 Ae7 28.h4!+)] 18.Vxf5 Vd7 19.Vf4 Ff6 20.A3e5 Ve7 [20...Fxe5 21.Axe5 Ve7 22.Ve4 g6 23.Kxf8 Kxf8 (23...Vxf8 24.Fb3 Şh7 25.Vxg6 Şh8 26.Af7+) 24.Fb3 Şh7 25.Vxg6 Şh8 26.Vxh6 Vh7 27.Ag6] 21.Fb3 Fxe5 22.Axe5 Şh7 23.Ve4 1-0 (notlar: Chessbase)

Bir başka kült: Star Trek... Leonard Nimoy, volkan-insan melez Bay Spock rolünde 3 boyutlu satranç oynarken. İnternet'te 3 boyutlu satranç, ya da figürleri StarTrek mürettebatı olan bir satranç edinebileceğiniz sayısız adres var. Hatta bazı siteler kendi kendinize 3 boyutlu satranç yapmanızı öğretiyorlar. Ama gerçek satrançsever için 64 kare ve bildiğimiz taş ve kurallar haricindeki satranç çeşitleri çok şey ifade etmiyor.

